

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТРАДИЦІЙНИХ СПОСОБІВ ОБҐРУНТУВАННЯ

Сенюта Вероніка Олександрівна
суддя Деснянського районного суду м. Києва

Переднє слово. Мабуть не буде перебільшенням сказати, що цивільно-правовий інститут інтелектуальної власності займає нині провідне місце у всіх національних правових системах сучасності. Однак ставлення до інтелектуальної власності ніколи не було однаковим: з одного боку, інтелектуальна власність становить собою не тільки правовий інститут, але й фундаментальний інститут ринкової економіки, є умовою суспільного прогресу й росту благоустрою суспільства. З іншого боку, інститут інтелектуальної власності також часто-густо звинувачують у протилежному – в блокуванні суспільного прогресу й збіднінні принаймні окремих національних суспільств. Тому не буде також перебільшенням стверджувати, що інтелектуальна власність становить собою один з найбільш суперечливих суспільних і правових феноменів сучасності.

Причини означеного стану справ криються не лише у протилежності інтересів творців інтелектуальної власності та її користувачів, а головним чином в недостатньому розумінні онтології інтелектуальної власності, котра може бути розкрита лише за посередництва філософсько-правового аналізу. В українській та в російській літературі зазначеному питанню наразі приділено вкрай мало уваги. Так, лише побіжно деякі аспекти його були висвітлені в роботах А. Безмолитвенного, А. Долгіна, О. Литвина, А. Нерсесяна. Щодо західних вчених, то варто згадати роботи Н.С. Кінселли, Л. Лессінга, Д. Ліпчик, Дж. Х'юза та д.ін. Однак ані у вітчизняній, ані, наскільки нам відомо, в зарубіжній літературі досі не було дослідження, спеціально присвяченого аналізу онтологічних проблем інтелектуальної власності.

Пропонована стаття складається з трьох частин. Першу становить виклад основних положень захисників інтелектуальної власності з деякими нашими нотатками. Ця частина потрібна передусім для створення необхідного

контексту щодо розгляду проблеми, котра становить предмет цього дослідження. Друга частина містить аналіз аргументів проти права інтелектуальної власності. Третя частина статті містить сукупний аналіз цих аргументів та пропозиції стосовно можливих варіантів вирішення дискусії з приводу онтології інтелектуальної власності.

Чому інтелектуальна власність варта правової охорони? Відповідь на це питання може здатися очевидною на перший погляд з урахуванням сталості суспільної практики охорони об'єктів інтелектуальної власності. Однак хіба всі суспільні практики слід вважати природними й справедливими? Тут можна згадати принаймні інститут кровної помсти, під знаком якої пройшло Середньовіччя, чи чинний і нині в деяких мусульманських країнах інститут побиття жінок камінням за подружню зраду. Всі ці практики вважають до певної міри природними. Однак суспільна практика лише тоді варта продовження якщо вона чи-то справедлива, чи-то її несправедливість не викликає обґрунтованих нарікань. То ж які твердження, уявлення, погляди становлять раціональний фундамент суспільної практики охорони об'єктів інтелектуальної власності?

Як зазначає у своїй дисертаційній роботі А. Безмолитвенний, прийняття національних законів і приєднання до регіональних і міжнародних договорів із захисту інтелектуальної власності, зазвичай обґрунтовуються прагненням:

- створити спонукальний мотив для прояву різних творчих зусиль мислення – стимулювати творців;
- дати таким творцям офіційне визнання;
- винагородити творчу діяльність автора;
- створити «сховища» життєво важливої інформації;
- сприяти зростанню як вітчизняної промисловості або культури, так і міжнародної торгівлі, за допомогою договорів, що надають багатосторонню охорону [5, с. 88].

Прихильники посилення заходів захисту інтелектуальної власності вважають, що «В умовах швидкого розвитку мережі Інтернет, коли будь-які роботи можуть передаватися з однієї країни в іншу зі швидкістю світла, не існує перешкод до поширення робіт, але можуть виникнути перешкоди для реалізації законів з охорони авторських прав, якщо країни не будуть виконувати ці договори. З огляду на досягнення в області технології, можна з великою ймовірністю припустити, що слабкий законодавчий режим в одній

країні створить своєрідний рай для піратів, що буде підривати основи ринку збуту легітимних «товарів» у всьому світі. Саме тому існує нагальна потреба, щоб представники індустрії і уряди країн світу взяли участь в роботі із закріплення на практиці принципів, обумовлених в цих договорах» [7, с. 150].

Оскільки права на об'єкти інтелектуальної власності розглядаються як природні, то творіння людського інтелекту повинні захищатися законом так само, як і матеріальні активи: «У людини є природне право на продукти своєї інтелектуальної праці. Людина володіє своїм тілом і працею, а отже, і результатами своєї праці, як фізичними, так і інтелектуальними» [5, с. 89].

Таким чином, вихідним міркуванням є те, що інтелектуальна власність становить різновид власності й повинна охоронятись якщо й не так само – адже існують особливості в природі об'єктів права власності й інтелектуальної власності – однак так само природно, *ipso facto*. Звісно, для деяких об'єктів інтелектуальної власності існує особливий режим правової охорони (напр., для винаходів, корисних моделей, промислових зразків, інформації, котра становить комерційну таємницю тощо), однак принцип для охорони об'єктів інтелектуальної власності лишається той самий: позаяк інтелектуальна власність становить собою різновид власності, цього природного способу присвоєння об'єктів, необхідність її правової охорони є теж природньою.

Однак тут дозволимо собі поцікавитись, в якому сенсі інтелектуальну власність чи будь-яку іншу власність можна вважати природньою? Адже навряд чи можна розглядати власність як певний надприродній зв'язок між людиною і об'єктом. Власність – це явище соціально-правове, себто становить собою сукупність саме суспільних відносин. Власність – це не зв'язок особи і речі, адже цей зв'язок не є соціальним. Відтак власність становить особливий зв'язок між людьми, що складається з приводу володіння, користування й розпорядження певними видами майна.

Провівши таку суспільно-правову редукцію поняття власності, а отже і інтелектуальної власності, ми можемо перейти до аналізу аргументів на користь її охорони.

Так, інститут права інтелектуальної власності створює спонукальний мотив для прояву творчих зусиль. Однак цей аргумент носить суто утилітаристський характер. На аргументи такого ґатунку можна досить просто відповісти, вказавши, що корисність не є мірилом справедливості. Крім того навіть ядро аргументу не є беззаперечним – інтелектуальна власність накладає значну кількість обмежень, зокрема пов'язаних із проявом творчих зусиль.

Що стосується того, що право інтелектуальної власності сприяє визнанню авторів, то цей аргумент також не є переконливим. Визнання добивалися й автори в часи, коли інтелектуальної власності як інституту права взагалі не існувало.

Аргумент щодо винагороди авторам за творчу діяльність є цікавішим, однак чому ми повинні вважати, буцімто ця винагорода є справедливою?

Аргумент про зростання економіки, торгівлі й добробуту суспільства є знову ж таки суто утилітаристським та цілком спростовним: право інтелектуальної власності накладає на економічну діяльність більше обмежень, ніж будь-який інший правовий інститут.

Наразі ж дозволимо собі зробити невеличке спостереження: всі аргументи на користь інтелектуальної власності, що ми щойно обміркували, не дають відповіді на питання, чому об'єкти інтелектуальної власності мають охоронятися. Відповідь на це питання лежить не в практичному дискурсі, не в міркуваннях добробуту чи співвідношення інтересів авторів і користувачів інтелектуальної власності. Ця відповідь може бути знайдена лише у філософсько-правовому дискурсі.

Так, однією з перших у Новий час спробою знайти філософські підмурки власності належить Дж. Локку. Його міркування, що стали відомі широкому загалу як «теорія праці» (*labour theory*) фундаментально вплинула на розуміння права власності у Великій Британії та США. Оскільки, як наголошено раніше, обґрунтування права власності й права інтелектуальної власності загалом гомогенні, систему Локка слід розібрати більш детально.

За основу своїх міркувань Локк аналізує природній стан, в якому є природа, що протиставляється людині. В цьому природньому стані не існує права власності. Питання полягає у наступному – коли право власності починається? Локк починає свої міркування з аналізу того, кому Бог віддав світ. Якщо виходити з того, що Бог віддав світ у власність Адаму та його прямим нащадкам, виключивши при цьому усю іншу частину нащадків, тоді не випадає думати, буцімто хтось інший окрім монарха може бути наділений правом власності. Якщо би це припущення могло задовольнити Локка чи нас з вами, тоді міркуванням край. Однак якщо припустити, що Бог віддав світ у власність всім людям, то як може з'явитися приватна власність? Поставивши питання таким чином, Локк, радше сам цього не усвідомлюючи, позбавив його теологічного забарвлення, адже ми можемо припустити, що ніхто взагалі-то нікому нічого і не давав у власність, а існує лише світ і люди, котрі мають рівні

права на цей світ, адже від природи мають право на рівну повагу до своєї гідності. Така постановка питання дозволила теорії праці протриматись століття й стати своєрідною основою для соціально-економічного ладу в суспільстві.

В наступному пасажі Локк рельєфно викладає свою основну думку: «Хоча землі і всі нижчі істоти належать спільно всім людям, все ж кожна людина має деяку власність, що полягає в її власній особистості, на яку ніхто, крім нього самого, не має жодних прав. Ми можемо сказати, що праця його тіла і робота його рук по самому строгому рахунку належать йому. Що б тоді людина не отримувала з того стану, в якому природа цей предмет створила і зберегла, вона поєднує його зі своєю працею і приєднує до нього щось належне особисто їй і тим самим робить його своєю власністю. Позаяк вона виводить цей предмет з того стану загального володіння, в яке його помістила природа, то завдяки своїй праці вона приєднує до нього щось таке, що виключає загальне право інших людей. Адже, оскільки ця праця є незаперечною власністю того, хто працює, жодна людина, крім неї, не може мати права на те, до чого вона одного разу його приєднала, принаймні в тих випадках, коли достатня кількість і тої ж самої якості [предметів праці] залишається для загального користування інших» [8, с. 277].

Таким чином, Локк пропонує формулу: *предмет природи + людська праця = власність*. Праця тут виступає формою присвоєння предметів природи. Чи можемо ми застосувати це положення до права інтелектуальної власності? Для багатьох дослідників відповідь безумовно позитивна. Зокрема американський дослідник філософських основ інтелектуальної власності Дж. Х'юз бачить в теорії Локка підмурки для обґрунтування права інтелектуальної власності [3, с. 287-289]. Результат людської праці, незалежно від форми вираження, повинен вважатися власністю. Наскільки ця аналогія може вважатись обґрунтованою, ми побачимо трохи пізніше, аналізуючи аргумент «створення» в книзі С.Н. Кінселли «Проти інтелектуальної власності». Тут зауважимо лише, що навіть прибічники локкеанського обґрунтування інтелектуальної власності змушені визнати, що коли аргумент цього мислителя і хороший, то він надто віддалений від чинних суспільно-правових реалій. Так, Дж. Х'юз визнає, що «Поза інтелектуальною власністю модель Локка наштовхується на товщу інгредієнтів сучасного життя. Фінансові ринки, накопичення капіталу, індустрія надання послуг, страхування тощо. Ті, хто намагається пристосувати модель Локка до всієї сучасної власності, завершує множенням відмінностей немов як

докоперніканські астрономи підраховували би космічні орбіти своїми птоломеевими епіциклами» [3, с. 315]. Щоправда, сам Х'юз схиляється до думки, що обґрунтування Локка є потужним аргументом на користь захисту інтелектуальної власності.

Однак поки перейдемо до іншого популярного на теренах Європи аргументу Г. Гегеля. Це так зване особистісне обґрунтування інтелектуальної власності, або теорія особистості (*personality theory*). Воля особи, особистість і свобода – три головні елементи гегельянської теорії власності. Воля в Гегеля є свободою, що поєднує в собі думку й бажання, розум і душу [2, с. 315]. Особистість намагається зробити світ своїм світом, для чого переводить свободу у зовнішній світ.

Щоправда, гегеліанське розуміння свободи відрізняється від її тлумачення у класичному лібералізмі, адже для представників останнього свобода становить саме свободу від зовнішнього втручання, тоді як для Гегеля це єднання і самовираження у вищому об'єктивному порядку. Свобода розвивається від тварини до людини, від людини до сім'ї, від сім'ї до держави й від держави до світової історії – кожен з цих елементів наділений більшою свободою за попередній [2, с. 372].

Для Гегеля власність є не просто володінням, а вищим вираженням свободи, коли воля до володіння збігається з волею суспільства. Щоправда, на відміну від Локка, для Гегеля володіння об'єктом не передбачає з необхідністю потребу прикладати до нього певні зусилля (працю). Дійсно, якщо на стіні висить картина, то вона моя не тому, що я доклав до неї якісь творчі зусилля, але тому, що моя воля у володінні нею збігається з волею суспільства (тобто моя воля є правомірною в його очах).

Автор твору зберігає в собі форму вираження твору як свою власну, тоді як особа, яка купує копію твору, намагається осягти ті ідеї, що закладені у твір. Таким чином, твір як архетиповий приклад об'єкта інтелектуальної власності є продовженням свободи особи, засобом її розширення. Якщо прийняти цю тезу, то з цього, звісно, випливає, що автор має право на твір. Проблема, на нашу думку, полягає лише у тому, що це не дає нам пояснення, чому:

- а) автор має право відчужувати майнові права на твір;
- б) чому майновий зв'язок автора і твору обмежений в часі;
- в) чому лише обмежена кількість інтелектуальних продуктів підпадають під охорону інтелектуальної власності (проблема з захистом ідей).

Втім, як твердить Х'юз, поєднавши теорію праці і теорію особистості, ми можемо дати відповідь на ці питання. Оскільки за теорією праці метою володіння є покращення людського існування, то безмежне одноосібне користування твором може спричинити шкоду для суспільства. Наскільки ця думка є проблематичною, стане зрозуміло незабаром.

Проблеми з обґрунтуванням інтелектуальної власності. Сучасна концепція інтелектуальної власності, що втілена зокрема й у законодавстві України, оснований головно на концепції Локка й властивій останньому ідеї більшого блага, іншими словами, йдеться про утилітаризм з усіма його корисними й водночас вразливими сторонами. Корисні сторони вже були предметом нашого аналізу вище. Що ж стосується вразливих сторін, то про них мова піде нижче.

Першою з них є суперечність поняття інтелектуальної власності. Єдине, що можна з упевненістю сказати після аналізу вітчизняної літератури, що такого поняття, простіше кажучи, не існує, оскільки інтелектуальною власністю є все, що охороняється законодавством про інтелектуальну власність. Така сувора оцінка безпосередньо впливає з визначення права інтелектуальної власності, що надається Цивільним кодексом (стаття 418): право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом. При цьому перелік об'єктів права інтелектуальної власності за ЦК є таким (стаття 420): До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

В чому ж полягає проблема з поняттям інтелектуальної власності? Коли дають поняття, то зазвичай дають визначення через рід і видову відмінність, однак визначення права інтелектуальної власності не відповідає цьому логічному канону. Стаття 418 ЦК пропонує 3 роди об'єктів замість одного:

- результати інтелектуальної діяльності;
- результати творчої діяльності;

- інші об'єкти, що визначені ЦК або законом.

Коротко кажучи, поняття інтелектуальної власності не існує ні в ЦК, ні в науково-практичній літературі. Інтелектуальна власність – це все, що охороняється законодавством про інтелектуальну власність, а право інтелектуальної власності – це сукупність норм, які регулюють відносини з приводу використання й охорони об'єктів інтелектуальної власності. Це коло у визначенні. Себто правом інтелектуальної власності можна охороняти будь-що, оскільки дати поняття інтелектуальної власності та його об'єктів неможна (саме тому замість визначення стаття 420 подає нам перелік об'єктів, які на даний час конвенційно отримали статус охоронюваних законом об'єктів інтелектуальної власності).

Друга проблема пов'язана з тим, що коли за Локком право власності складається стихійно й природно, охорона права інтелектуальної власності – це результат дії правової фікції, відомої у літературі як «штучна рідкість»: «для продажу будь-якого товару рідкість необхідна. Неможливо продавати той продукт, права на який і так вже належать покупцеві. Наприклад, неможливо продавати повітря, котре людина вдихає кожну хвилину свого життя, без створення ситуації штучної рідкості. У випадку з речами рідкість товару зумовлена одиничністю самої речі. В певному сенсі сама реальність допомагає забезпечувати дотримання законодавства. Якщо виробник зробив товар і продав його – у нього не залишилося товару. Відповідно, пучок прав в разі «речової власності» пов'язується з конкретною одиницею товару. Якщо ж музикант придумав нову пісню і, зробивши її товаром, продав кому-небудь, пісня все одно залишається у нього, при цьому стаючи надбанням тих, кому вона продана. Тобто у випадку з продуктами інтелектуальної праці рідкість (причому, у багатьох випадках – абсолютна рідкість) має місце тільки на етапі створення, будучи атрибутом індивідуальності творця. На етапах, наступних за створенням – етапі копіювання та розповсюдження (другому і третьому етапі по П. Сорокіну) – продукт інтелектуальної праці вже не є рідкісним. Отже, для того, щоб зробити його товаром, необхідно створити і підтримувати "штучну рідкість" саме на етапах копіювання та розповсюдження» [5, с. 45, 46].

Відоме положення закону штату Массачусетс 1789 року, що вже давно стало хрестоматійним, проголошувало: «Немає власності, що належить людині більше, ніж та, яка є результатом її розумової праці». Але коли можливість правової охорони інтелектуальної власності може бути забезпечена лише через

штучну рідкість – надання суб'єкту виключних прав, – тоді виникає запитання: про яку природність інтелектуальної власності взагалі може йти мова?

Якщо предмети права власності є за природою дискретними, вичерпними, відносно унікальними, а саме тому і потребують правової охорони, то хіба можна сказати це про об'єкти права інтелектуальної власності? Здається, тут аналогія з локкеанською теорією завершується. Не можна обґрунтовувати правову охорону прав на невичерпні явища і предмети (об'єкти права інтелектуальної власності) за аналогією з правовою охороною вичерпних об'єктів (об'єкти речових прав і права власності зокрема). В дійсності, право власності існує головно задля існування двох правових засобів – віндикаційного і негаторного позовів, тобто для повернення власнику у володіння майна або усунення перешкод у володінні ним. *Себто право власності існує для того, щоб захистити власника від ситуації, коли він більше не може володіти своїм предметом сам, бо володіння іншого виключає володіння власника.* Але хіба те саме можна сказати про об'єкти права інтелектуальної власності? Хіба скачування музики з піратського сайту чи торрентів забороняє автору пісні насолоджуватись власним твором?

І тим не менш, прихильники інтелектуальної власності невпинно твердять про те, що створення об'єкту є достатньою підставою для того, аби надавати йому правову охорону. Що ж, погана новина полягає у тому, що цей аргумент, як нам видається, абсолютно неможливо захистити.

Так, С. Н. Кінселла цілком слушно вказує на ту обставину, що далеко не всі результати інтелектуальної і творчої діяльності підпадають під правову охорону [4, с. 23, 24]. Наприклад, ідеї математиків чи філософів не охороняються, наскільки би корисними вони не були і яке би благо для суспільства не витягувалось із них. Те саме стосується наукових відкриттів, за які негайно стають суспільним надбанням, а їхні автори не мають на них жодних виключних прав. Ситуація, на жаль, виглядає досить дивно: Роберт У. Вергоббі в 1954 році запатентував зіп-пакетики (пакетики-струни) і незабаром продав їх фірмі Мінігріп, ставши багатієм; А. Ейнштейн, відкривши теорію відносності, отримав всесвітнє визнання і ... жодних майнових прав на ідею, що змінила світ. Таким чином, постає питання: якщо створення інтелектуального продукту є достатньою підставою для набуття на нього інтелектуальних прав, то чим пояснити вибірковість правової охорони?

Захисники інтелектуальної власності твердять: якщо гончар набуває право власності на створену ним вазу, то так само і автор набуває право

власності та створений ним твір. І ця аналогія не менш хибна. Гончар набуде право власності на цю вазу лише тоді, коли він створив її з *власної* глини. Якщо ж він зробив цю вазу з чужої глини, право власності він не набуває. Себто сам факт *створення* не є раціональною та логічною підставою для набуття права власності. Такою підставою є лише власність на сировину.

Нарешті остання проблема, на яку варто звернути увагу, полягає у строках правової охорони. Для більшості об'єктів інтелектуальної власності існують досить обмежені строки чинності майнових прав: автор користується майновими правами на твір протягом життя, а 70 років після його смерті ним також мають право скористатись правонаступники. Запис виконання охороняється протягом 50 років з моменту його здійснення. Винаходи охороняються 20 років з моменту подання заявки на патент, промислові зразки – 15 років, корисні моделі – 10. Якщо навіть прийняти гегельянське обґрунтування інтелектуальної власності, як це пропонує, наприклад, згаданий вище Дж. Х'юз, і стверджувати услід за Гегелем, що об'єкти творчості є продовженням автора, частиною його індивідуальності, то не випадає думати, що це «продовження» може мати який-небудь строк. Якщо приймати інтелектуальну власність серйозно, як світ ставиться, скажімо, до права власності, тоді слід визнати, що обмеження чинності майнових прав є чистим свавіллям, продиктованим утилітаристськими міркуваннями. Якщо запропонувати, щоби право власності діяло протягом життя власника і 70 років після його смерті, це викличе справжнє суспільне обурення. Однак те, що авторське право охороняється саме так, чомусь не викликає нарікань у абсолютної більшості прихильників права інтелектуальної власності.

Якщо ставитись до права власності серйозно, як до цього закликав цитований закон штату Массачусетс, то слід також пильніше придивитись до проблеми копіювання. Кажуть, Е.Дж. Галамбос, професор коледжу Уітьєра та Інституту вільного підприємництва (відомий своїми екстравагантними поглядами на інтелектуальну власність) навіть забороняв своїм студентам робити конспекти власних лекцій та відтворювати його слова на заняттях [1]. Багатьом це може здатися чистим дивацтвом, однак хіба не такий результат нас має чекати, якщо серйозно сприймати гегельянську теорію права інтелектуальної власності? З появою мережі Інтернет, коли рух ідей став досягнув космічної швидкості, проблема копіювання лише ускладнюється.

Замість висновку: що робити з правом інтелектуальної власності? Як бачимо, традиційні обґрунтування права інтелектуальної власності не тільки не досягають своєї мети, але натомість ставлять нас перед альтернативою: або охороняти всі інтелектуальні продукти повно і безстроково, або відмовитись від охорони інтелектуальної власності за відсутністю достатніх і обґрунтованих причин. І обидві альтернативи погані. З цього випливає, що методологія обґрунтування права інтелектуальної власності повинна піти іншим шляхом, ніж апелювати до аналогії з правом власності і підставами його набуття. Єдиним варіантом, на нашу думку, є обґрунтування права інтелектуальної власності як права *sui generis*, що буде предметом наших наступних досліджень.

Використані джерела:

1. Andrew Joseph Galambos / [Electronic recourse] – Access regime: https://en.wikipedia.org/wiki/Andrew_Joseph_Galambos
2. Berki R.N. Political Freedom and Hegelian Metaphysics / R.N. Berki // Political Studies. – 1968. – Vol. 16. – Pp. 365–383.
3. Hughes J. The Philosophy of Intellectual Property / Justin Hughes // 77 Geo. L.J. – 1988. – Pp. 287-360.
4. Kinsella Stephan N. Against Intellectual Property / N. Stephan Kinsella. – Auburn: Ludwig von Mises Institute, 2008. – 70 p.
5. Безмолитвенный Антон Сергеевич. Социально-философские аспекты интеллектуальной собственности в сети Интернет : диссертация ... кандидата философских наук : 09.00.11 / Безмолитвенный Антон Сергеевич; [Место защиты: Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Филос. фак.]. – Москва, 2010. – 154 с.
6. Долгин А.Б. Экономика символического обмена / А.Б. Долгин. – М.: Инфра-М, 2006. — 632 с.
7. Егоров Сергей Владимирович. Философско-методологические аспекты интеллектуальной собственности и ее правовой защиты : диссертация ... кандидата философских наук : 09.00.08. – Москва, 2006. – 195 с.
8. Локк Дж. Сочинения: В 3 т. / Дж. Локк. – Т. 3. – М.: Мысль, 1988. – С. 137–405.

В статті аналізуються аргументи, які традиційно використовуються на обґрунтування права інтелектуальної власності. Загалом ці аргументи схожі з тими, котрі використовуються для обґрунтування права власності: це аргумент Дж. Локка «привласнення», «створення», а також особистісна теорія інтелектуальної власності Г. Гегеля (твір як продовження особистості). Доводиться, що обґрунтування права інтелектуальної власності за аналогією з правом власності пов'язано з низкою проблем. Передусім ідеться про те, що право власності пов'язане саме з вичерпними дискретними об'єктами й існує лише тому, що володіння певним об'єктом однією особою виключає володіння іншою. Створення предметів не може бути підставою для набуття ані права власності, ані права інтелектуальної власності, адже в дійсності нічого не виникає з нічого, а при створенні здійснюється виключно переробка предмета, себто, підставою для набуття власності на створений об'єкт залежить від власності на вихідний ресурс. Крім того, ані локкеанська, ані гегельянська моделі обґрунтування права інтелектуальної власності не можуть пояснити обмеження у строках правової охорони, а також вибірковість правової охорони інтелектуальних продуктів. Доводиться, що право інтелектуальної власності потребує оновленої онтології.

Ключові слова: інтелектуальна власність, правова охорона, твір, виключні права.

В статье анализируются аргументы, которые традиционно используются для обоснования права интеллектуальной собственности. В общем эти аргументы схожи с теми, которые используются для обоснования права собственности: это аргумент Дж. Локка «присвоение», «создание», а также личностная теория интеллектуальной собственности Г. Гегеля (произведение как продолжение личности). Доказывается, что обоснование права интеллектуальной собственности по аналогии с правом собственности связано с рядом проблем. Прежде всего речь идет о том, что право собственности связано именно с исчерпывающими дискретными объектами и существует только потому, что владение определенным объектом одним лицом исключает владение другим. Создание предметов не может быть основанием для приобретения ни права собственности, ни права интеллектуальной собственности, ведь в действительности ничего не возникает из ничего, а при создании осуществляется переработка предмета, то есть, основанием для приобретения собственности на созданный объект зависит от собственности на исходный ресурс. Кроме того, ни локкеанская, ни гегельянская модели обоснования права интеллектуальной собственности не могут объяснить ограничения в сроках правовой охраны, а также избирательность правовой охраны интеллектуальных продуктов.

Доказывается, что право интеллектуальной собственности требует обновленной онтологии.

Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, правовая охрана, произведения, исключительные права.*

The article analyzes the arguments that have traditionally been used to support intellectual property rights. In general, these arguments are similar to those used to justify the right of ownership: these are the arguments of J. Locke "assignment", "creation", as well as personal intellectual property theory of G. Hegel (the product as an extension of the person). It is proved that the rationale for intellectual property rights, similar to ownership, are associated with a number of problems. First of all we are talking about the fact that ownership is connected with exhaustive discrete objects and exists only because the possession of a particular object by one person excludes the possession of others. Crafting cannot be the basis for the acquisition of any property rights or intellectual property rights, because in reality, nothing comes from nothing, and when you create a carried object processing, ie, the basis for the acquisition of property on the object created depends on the ownership of the original resource. In addition, neither Lockean nor Hegelian model of intellectual property rights justification can explain the limitations in terms of legal protection, as well as the selectivity of the legal protection of intellectual products. It is proved that intellectual property law requires the updated ontology.

Key words: *intellectual property, legal protection, creation, exclusive rights.*